Pædagogiske tilgange rettet mod udadreagerende adfærd – Forberedelse af forsøg

Hovedresultater

Bente Bjørnholt, Maja Corydon, Julie Kaas Seerup og Katrine Nøhr

VIVE

Hovedresultater

Udadreagerende adfærd blandt elever er en stigende udfordring i den danske folkeskole. Det kan skabe et utrygt arbejdsmiljø for undervisere, påvirke det sociale og læringsmiljøet i klasserne og få konsekvenser for elevernes deltagelsesmuligheder. Vi mangler imidlertid viden om, hvilke konkrete pædagogiske og didaktiske tilgange der kan bidrage til løse nogle af de udfordringer, som både undervisere og klasser står over for, når elever udviser udadreagerende adfærd.

Denne rapport præsenterer første del af et udviklingsarbejde, hvor Styrelsen for Undervisning og Kvalitet udvikler en tilgang til klasser præget af udadreagerende adfærd. Rapporten indeholder en litteratur- og en praksiskortlægning på området med henblik på dels at afdække lovende pædagogiske tilgange, dels at undersøge, hvordan skoler allerede arbejder med tilgange der potentielt kan minimere udadreagerende adfærd. Nedenfor fremgår rapportens hovedresultater.

Hvad er udadreagerende adfærd?

At udvise udadreagerende adfærd betyder, at elever udfører handlinger, som virker voldsomme og derfor skaber utryghed i klassen. Der kan både være tale om adfærd af fysisk eller verbal karakter. Årsagerne bag adfærden kan være mange.

Der er behov for mere viden om, hvad der virker på danske skoler

Undersøgelsen peger på en række lovende pædagogiske tilgange, herunder centrale elementer, som kan indtænkes i et udviklingsarbejde med udadreagerende adfærd. Vi finder dog ingen stærke beviser for tilgangenes effekter, og der er behov for, at de identificerede elementer testes systematisk i en dansk sammenhæng.

Struktur, differentiering og motivation er lovende pædagogiske metoder i arbejdet med at forebygge udadreagerende adfærd

Vi har på tværs af tilgange identificeret følgende tre pædagogiske metoder, som går igen, og som anses som lovede i arbejdet med at forebygge udadreagerende adfærd.

Struktur og forudsigelighed anses som centrale for arbejdet med udadreagerende adfærd, da det skaber tryghed for eleverne. Strukturen kan være meget stram, hvor undervisningen fastlægges gennem regler, rutiner og manualer. Strukturen kan også være mere fleksibel, hvor undervisningen i højere grad tilpasses elevernes aktuelle behov. Der er dog fortsat tale om en forudsigelig ramme. Ingen tilgang til

Rammerne er udfordringen

Gennemgående i rapporten betragter vi udadreagerende adfærd som et symptom på, at rammer og ressourcer ikke matcher elevgruppens behov. Der er hermed ikke tale om, at udadreagerende adfærd er et problem hos den enkelte elev, som "skal fikses", men i stedet skal rammerne for undervisningen ændres.

struktur vurderes som bedre end en anden. Strukturen skal passe til konteksten og lærernes kendskab til de udfordringer og styrker, som elevgruppen har.

Redskaber til at skabe struktur og forudsigelighed kan inkludere handle- og målskemaer, stationsundervisning, korte tidsintervaller samt tydelige regler og visuelle skemaer.

Elevernes motivation og ressourcer er centrale på tværs af tilgange, idet flere tilgange tager udgangspunkt i elevernes styrker og interesser. Der er dog variationer med hensyn til, hvordan der tages højde herfor. Nogle tilgange fokuserer systematisk på at identificere og styrke elevers ressourcer, mens andre tilgange fokuserer på at tilpasse undervisningsmetoder for at øge elevernes motivation og skabe succesoplevelser.

Dertil kommer forskelle i elevinddragelse. Nogle tilgange er meget lærerstyrede med faste strukturer, mens andre tilgange inddrager eleverne aktivt i valg og refleksioner om deres læring. Fælles for alle tilgange er vigtigheden af meningsfulde udfordringer og brugen af redskaber som afdæknings-, handle- og målskemaer, medbestemmelse og refleksionsøvelser for at understøtte elevers motivation og forudsætninger.

Differentiering i undervisningen og undervisningsmiljøet handler om at skabe fleksible læringsmiljøer, der tager højde for elevernes forskellige forudsætninger og behov. Der kan både differentieres i forhold til varierende undervisnings- og læringsmetoder samt elevsammensætninger. Lovende redskaber inkluderer stationsundervisning, cooperative learning-grupper og medbestemmelse i opgaveløsning.

Der er ikke tale om revolutionerende eller nye tilgange, og mange skoler arbejder allerede med de fremhævede metoder eller redskaber. Der kan imidlertid være perspektiver og nuancer, som kan være hensigtsmæssige at arbejde mere systematisk med i en periode for at forebygge udadreagerende adfærd.

Forudsætninger for en klassebaseret mellemform som forebygger udadreagerende adfærd

Kulturændring understøttet af ledelsen: Undersøgelsen bygger på et kontekstuelt børnesyn. Dette perspektiv indebærer, at det i højere grad er *omgivelser, krav og læringsmiljø,* der skal justeres, end det er den pågældende elev, som skal "behandles" og tilpasse sig. Det kan kræve en kulturændring på skolen, hvor ledelsen spiller en central rolle i forhold til at understøtte et fælles børnesyn på tværs af skolen.

Kompetenceudvikling og sparring: Undervisere oplever, at de mangler kompetencer til at håndtere udadreagerende adfærd, hvilket understreger behovet for kompetenceudvikling og sparring. En pædagogisk tilgang bør både støtte eleverne og klæde underviserne på til at skabe et inkluderende læringsmiljø. Det er vigtigt, at undervisere får mulighed for at diskutere og få sparring på konkrete situationer, især ved voldsom adfærd. Tværfaglig sparring samt ledelsens støtte kan være afgørende i sådanne situationer.

To voksne i undervisningen. Flere skoler i praksiskortlægningen anvender en form for organisering, hvor der er to voksne i undervisningen til at forebygge udadreagerende adfærd. Det kan fx være *Co-teaching*, som involverer to undervisere, hvor den ene har specialpædagogisk viden, hvilket giver mulighed for at yde bedre støtte til elever, der har behov for det. En anden form er et *tværfagligt samarbejde mellem lærere og pædagoger,* hvilket tilfører forskellige ressourcer til klasselokalet. En tredje form er to lærere i undervisningen, som understøtter hinanden i den fag-faglige undervisning. To voksne i undervisningen sikrer samlet set "ekstra hænder og hoveder" i undervisningen, hvis der er udfordringer, ligesom de kan bruges til undervisning af mindre hold eller på stationer.

Samlet set viser undersøgelsen, at en kombination af struktureret undervisning, differentierede læringsmiljøer, ressourcefokus og ledelsesstøtte er afgørende faktorer for at skabe et læringsmiljø, hvor udadreagerende adfærd forebygges i det omfang, det er muligt. Det vil sige et læringsmiljø, hvor elever trives og udvikler sig uanset støttebehov.

Forudsætningerne for succes afhænger dog af, at skolen prioriterer kompetenceudvikling, samarbejde og de nødvendige ressourcer til at understøtte denne tilgang. Derudover afhænger valg af tilgang i høj grad af den konkrete kontekst og de enkelte elevers behov, idet årsagerne bag udadreagerende adfærd kan skyldes mange forskellige forhold og faktorer.

Hovedresultater: Pædagogiske tilgange rettet mod udadreagerende adfærd – Forberedelse af forsøg
VIVE/2025
HR_303058